

Jongerenwerk balancerend tussen onder- en overschatting

Soms is het om moedeloos van te worden, stelt Ernst Radius, senior-adviseur bij branchevereniging Sociaal Werk Nederland. Dan weer wordt te veel van het jongerenwerk verwacht, dan weer verwacht men er eigenlijk maar weinig van. Erken het jongerenwerk voor wat het is, bepleit hij. En zorg ervoor dat iedere jongere er gebruik van kan maken.

TEKST: MICHEL VAN DIJK FOTO: PIXABAY/LUISELLA PLANETS

“Je moet jongerenwerk niet alleen inzetten in oorlogstijd, maar juist ook in vreedetijd.” Nee, natuurlijk bedoelt Ernst Radius dat niet letterlijk. Wat hij vooral wil zeggen is: jongerenwerk is werk van lange adem, je hebt tijd nodig om relaties op te bouwen met jongeren. “Als die tijd er niet is, dan kun je ook niet verwachten dat jongerenwerkers de jongeren in toom kunnen houden bij Oud- en Nieuwrellen of gewoon bij onrust of relletjes in de buurt. Vaak kennen de jongerenwerkers die jongeren dan niet eens.”

De jongerenwerker zoveel invloed toekennen, is een vorm van overschatting van het jongerenwerk, stelt Radius. “Gemeenten verwachten vaak te veel van het jongerenwerk. Zo van: als we jongerenwerk hebben, dan kunnen we de jeugdproblemen in onze gemeente wel oplossen. Het wordt daarmee gezien als het afvoerputje van de problemen bij de jeugd. Maar dat kan het jongerenwerk niet waarmaken, alleen al getalsmatig niet. Er werken veertigduizend professionals in de jeugdzorg en er zijn vijftig- tot zestigduizend politieagenten. Zet dat eens af tegen de tweeduizend jongerenwerkers in Nederland, waarvan het merendeel ook nog eens parttime werkt.”

Focus op probleemjongeren

Laat er geen misverstand over bestaan, stelt Radius, jongerenwerkers doen uitstekend werk, maar hun bereik en mogelijkheden zijn beperkt. Getalsmatig, maar ook door de taken die ze vanuit de gemeenten krijgen opgelegd. “Als een gemeente zegt: je moet vooral in die en die wijk actief zijn, dan betekent dat automatisch dat je niet in andere wijken kunt zijn. Want dat is typisch het werk van de jongerenwerker, je moet present zijn. Je bent niet iemand die op afstand geraadpleegd kan worden. Je moet er zijn. Dat is de kracht én tegelijkertijd de beperking van dit werk.”

“Het jongerenwerk is de afgelopen decennia naar de marge van de samenleving gedrukt, zo van: **wat doen die eigenlijk?**”

Het jongerenwerk wordt op nog een andere manier beperkt in haar mogelijkheden. In de beeldvorming van zowel politiek als samenleving richt het jongerenwerk zich vooral op probleemjongeren, op jongeren in risico-omstandigheden. “We hebben het jongerenwerk daardoor behoorlijk versmald, want zo’n tachtig procent van de jongeren is géén probleemjongere. Alsof het jongerenwerk niet voor hen bedoeld zou zijn.”

En dat terwijl risicjongeren geen vastomlijnde in beton gegoten groep is, benadrukt Radius. “Daar zit een glijdende schaal in. Jongeren in niet-risicosituaties kunnen naar een risicosituatie afglijden. Dat zien we ook gebeuren. Denk aan kinderen van twaalf die al als koerier worden ingezet in de drugscriminaliteit.”

Marge van de samenleving

Vandaar dat Radius ervoor pleit om het jongerenwerk meer preventief in te zetten. Dat raakt aan die andere visie van politiek, beleidsmakers en samenleving op het jongerenwerk, namelijk dat van onderschatting. “Het jongerenwerk is de afgelopen decennia naar de marge van de samenleving gedrukt, zo van: wat doen die eigenlijk?”, zegt hij. “Een beetje rondhangen in jeugdcentra, biljarten, ouwehoeren. Wat levert dat nou op? Er wordt te veel vanuit een medisch model naar het jongerenwerk >>

gekeken. Daarbij gaat het om bewezen effectiviteit. Als die effectiviteit niet in maat en getal kan worden aangetoond, dan kan het niet veel voorstellen, is de gedachte.”

Vandaar dat Sociaal Werk Nederland inzet op wetenschappelijk onderzoek om de meerwaarde van het jongerenwerk beter over het voetlicht te brengen. Die meerwaarde blijkt ook uit ander recent onderzoek, bijvoorbeeld door Youth Spot, het lectoraat van de Hogeschool van Amsterdam. “Dat onderzoek laat zien dat het jongerenwerk een positief effect heeft op bijvoorbeeld jeugdzorgtrajecten van jongeren. Jongeren zijn eerder geneigd die trajecten vol te houden, niet voortijdig af te haken. Bovendien kunnen jeugdzorgtrajecten erdoor worden verkort. Dat komt door de relatie die de jongere met de jongerenwerker heeft opgebouwd. De jongere voelt zich door hem of haar gesteund om door te gaan.”

Aandacht vooral naar jeugdzorg

Ook de afgelopen zomer verschenen dissertatie van Jolanda Sonneveld, senior onderzoeker bij de Hogeschool van Amsterdam, laat positieve effecten zien. Vooropgesteld dat aan enkele randvoorwaarden is voldaan. Zo krijgt jongerenwerk pas betekenis als een jongere er voor langere tijd aan deelneemt. Radius: “Dus niet één of twee maanden, maar tenminste anderhalf tot twee jaar. En het jongerenwerk heeft pas effect als het op meerdere levensterreinen iets kan doen voor de jongere. Niet alleen een sollicitatietraining regelen, maar ook letten op diens innerlijke en uiterlijke verzorging, en eraan werken dat een jongere makkelijker sociaal contact maakt met anderen.”

Die werkwijze past overigens goed bij het jongerenwerk, benadrukt Radius. “Het jongerenwerk werkt multimethodisch, het besteedt aandacht aan meerdere levensterreinen van de jongeren. Zo staat het ook in ons beroepscompetentieprofiel. Dat kan niet anders, omdat jongeren op meerdere levensgebieden vragen hebben of problemen kunnen ervaren.”

Meer aandacht voor preventie dus. Soms lijkt het erop dat Radius met zijn pleidooi gehoord wordt. Zoals in de brandbrief dit najaar van de Sociaal-Economische Raad (SER), gericht aan Maarten van Ooijen, staatssecretaris van VWS. Radius zat zelf in de SER-commissie die deze brief opstelde. In de brief roept de SER de staatssecretaris op om aan te slag te gaan met eerdere SER-aanbevelingen om de meeste urgente knelpunten in de jeugdzorg en jeugdbescherming aan te pakken. “De SER heeft het daarbij ook over versterking van preventie en de sociale basis, maar vervolgens toch weer vooral over de gespecialiseerde jeugdzorg. Zo gaat het steeds:

iedereen vindt preventie belangrijk, maar vervolgens gaat alle aandacht – én geld – naar de jeugdzorg.”

Zwaardere zorg voorkomen

En dat terwijl Radius zegt: investeer nu in preventie. “Je versterkt daarmee de basis van kwetsbare jongeren. Je voorkomt daarmee niet alleen dat ze in zwaardere zorg belanden, maar je zorgt er ook voor dat ze een gelukkiger en beter leven krijgen. Bijvoorbeeld doordat je hen kansen biedt en werkt aan hun talentontwikkeling.”

Wat er moet gebeuren? “Begin ermee dat het belang van het jongerenwerk eindelijk erkend wordt. Geen onder- of overschatting, maar erkennen en op waarde schatten in wat het is. En natuurlijk helpt het als er meer jongerenwerkers bij zouden komen. Al zouden het er maar vijftien- of twintigduizend zijn, elke verhoging is goed. Ik ben ervan overtuigd dat je daarmee veel geld bespaart, omdat je de instroom naar de gespecialiseerde jeugdzorg én het risico op afglijden beperkt. Hoe meer je aan de voorkant doet, hoe minder je aan de achterkant hoeft te doen. Als we er daarmee voor kunnen zorgen dat minder jongeren jeugdzorg nodig hebben, dat scheelt.”

Meer jongerenwerkers, een lastige vraag in een tijd dat gemeenten moeten bezuinigen, maar Radius denkt dat het kan. “Er gaat veel overheidsgeld naar de gemeenten, denk aan het OCW-programma School en Omgeving. Laten we het geld daarvan ook inzetten in het kinder- en jongerenwerk, zodat we jongeren na schooltijd meer perspectief kunnen bieden. De buurtsportcoaches die op de Johan Cruyff en Krajicek courts werken, dat zijn ook jongerenwerkers.”

Cultuurverandering

Eigenlijk is het vreemd, stelt Radius. In de Scandinavische landen, de Baltische staten, maar ook in Vlaanderen, wordt het kinder- en jongerenwerk als vitaal gezien, net zo onmisbaar als school, ziekenhuis of apotheek. “In IJsland krijgt elk kind buitenschoolse activiteiten. Sporten, sociale contacten opdoen, elkaar ontmoeten, daar zetten ze massaal op in, met veel jongerenwerkers. En het werkt. De jeugd in IJsland wordt steeds gezonder.”

Het zijn voorbeelden om van te leren, stelt hij. “Het wordt daarom tijd dat we het kinder- en jongerenwerk anders inzetten, noem het desnoods een cultuurverandering. Niet meer als lapmiddel om problemen onder jongeren op te lossen, maar als een manier om ieder kind de kans te geven binnen én buiten school leuke dingen te doen, vriendjes te ontmoeten, iets te leren, zijn of haar talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Dát is waar het jongerenwerk voor bedoeld is.”